

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جوانی جمعیت از منظر آیات، روایات و احادیث

سخنران: دکتر هادی بصیری
هیأت علمی دانشگاه

در بسیاری از آیات قرآن فرزندآوری با ویژگی ها و تعبیری توصیف شده که جای هیچ شک و شبهه ای را باقی نمی گذارد که در این کتاب مقدس، موضوع فرزندآوری و ازدیاد نسل امری مطلوب و پسندیده است.

البته بسیاری از احکام و دستورات دین اسلام به صورت صریح و جزئی تر در روایات منعکس شده است.

وَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ
مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي كِتَابُ
اللَّهِ وَعَثَرَتِي أَهْلَ بَيْتِي وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى
يَرِدَا عَلَى الْحَوْضِ .

آیاتی که فرزندان و فرزندآوری را با تعبیر ها و توصیفات زیبا ستوده اند:

۱- آیه ۴۶ / کهف

«الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا»؛ (مال و فرزند، زینت زندگی دنیاست و باقیات صالحات [ارزش های پایدار و شایسته] ثوابش نزد پروردگارت بهتر و امیدبخش تر است!).

گرچه این آیه اموال و فرزندان را زینت زیست دنیوی می داند اما به تصریح بخش انتهایی آیه یعنی «الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا»، این امور زینت هایی زودگذرند که اگر از طریق قرار گرفتن در مسیر «الله» رنگ جاودانگی نگیرند بسیار بی اعتبارند؛ اما بنا بر آیه «يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ ۚ ۳۱ / اعراف»، این زینت ها می تواند با استقرار و ثبات قدم صاحبانشان در مسیر الهی و در مقدس ترین مکان ها نیز قابل همراهی با آدمی گردند.

۸۳/ کهف: «...وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا»؛ (و [به یاد آورید] زمانی را که از بنی اسرائیل پیمان گرفتیم که جز خداوند یگانه را پرستش نکنید و به پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و بینوایان نیکی کنید).
اینکه نیکی کردن به والدین بعد از [توحید در] عبادت، میثاق بعدی خداوند با بنی اسرائیل معرفی شده، می تواند حکایت از رابطه بسیار ویژه ای بکند که بین انسان ها بعد از فرزندآوری، به عنوان والدین و فرزندان، پدید می آید.

تجربه پدر و مادری در فراهم کردن تعالی و رشد شخصیت افراد اهمیت ویژه ای دارد. وجود همین تجربه ها مجموعه کاملی از ارزش ها را به ساختار شخصیت والدین می افزاید. از این روست که والدین در این آیه کریمه با قرار گرفتن در کنار نام خدا گرامی داشته می شوند.

می توان گفت سفارش خدا به «احسان در حق والدین» در کنار «دعوت به توحید» به این معنی است که جایگاه و سمت پدر و مادر از این حیث که سرپرستان فرزندان می باشند -در مراتب معنوی و انسانی- بسیار عالی است.

«والدین» عنوانی است که با فرزند آوری بر صاحبان این شأن اطلاق می شود و تا فرزند نداشته و یا فرزندی را بر اساس آموزه های الهی تربیت نکرده باشند به مقامات معنوی موجود در آیه نمی رسند.

۳- ۶ / اسراء:

در بخشی از این آیه و بعد از ذکر شدن چند عنوان از ویژگی های بنی اسرائیل و وضعیت آنها، خطاب به آنها گفته می شود که: «ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا»؛ (سپس شما را بر آنها چیره می کنیم؛ و شما را به وسیله دارایی ها و فرزندان کمک خواهیم کرد؛ و نفرات شما را بیشتر [از دشمن] قرار می دهیم).
در این آیه زیادی فرزندان به عنوان یکی از اسباب امداد و یاری الهی معرفی شده است.

۴- ۱۲ / سوره نوح:

در این آیه می خوانیم: «وَيَمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَاراً»؛ (و شما را با اموال و فرزندان فراوان کمک کند و باغ های سرسبز و نهـرهای جاری در اختیارتان قرار دهد)!

در این آیه فزونی فرزندان در کنار نعمت هایی دیگر به عنوان یکی از نعمت های الهی مورد اشاره قرار گرفته است.

«وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ * أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ»؛ (و از [نافرمانی] خدایی بهره‌زید که شما را به نعمت‌هایی که می‌دانید امداد کرده * شما را به چهارپایان و نیز پسران [لایق و برومند] امداد فرموده).

در این آیات از یک سو، یاری شدن انسان با سرمایه‌های مادی که قسمت مهمی از آن- مخصوصاً در آن عصر- چهارپایان و دام‌ها بودند مورد اشاره قرار گرفته و از سوی دیگر نیروی انسانی کافی که بتواند آن را حفظ و نگاهداری کند نیز - به عنوان یکی دیگر از مؤلفه‌های یاری خداوند به انسان - برشمرده شده است.

کلمه «مد» در اصل به معنای کشیدن است ولی در معنای «یاری» هم استعمال می‌شود. بیشتر موارد استعمال «امداد» در عمل و فعل مورد پسند است به خلاف کلمه «مد» که بیشتر در ناپسند بکار می‌رود، «وَأَمَدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهِةٍ»؛ (ایشان را با میوه مدد دادیم) و «وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا»؛ (برای او از عذاب دنباله ای که خود می‌دانیم درست می‌کنیم).

۶- ۱۱/ شوری

در این آیه می خوانیم: «فَاطَرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذَرُوكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ»؛ (او آفریننده آسمان ها و زمین است و از جنس شما همسرانی برای شما قرار داد و جفت هایی از چهارپایان آفرید و شما را به این وسیله [به وسیله همسران] زیاد می کند هیچ چیز همانند او نیست و او شنوا و بیناست).

این آیه بیانگر این حقیقت است که فرزندآوری و تکاثر، سنتی است که خداوند متعال با ساز و کارهای مادی، میان همه موجودات عالم برقرار کرده است.

«وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَلَا بِإِذْنِ اللَّهِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ»؛ (خداوند برای شما از جنس خودتان همسرانی قرار داد و از همسران تان برای شما فرزندان و نوه هایی به وجود آورد و از پاکیزه ها به شما روزی داد آیا به باطل ایمان می آورند، و نعمت خدا را انکار می کنند).

در این آیه وجود فرزندان و نوه ها در کنار روزهای پاکیزه به عنوان نعمت های الهی معرفی شده اند. در واقع این آیه کریمه به انسان ها این پیام را می دهد که خداوند برای شما از همسران تان فرزندان و یاورانی قرار داد که به خدمت آنان در موارد نیاز استعانت بکنید و با دست آنان ناملایمات را از خود دور سازید.

علاوه بر بُعد اجتماعی و دنیایی فرزندان، ادامه حیات معنوی انسان در فرزندان و نوه ها قابل تصور است؛ یعنی فرزندان و نوه ها پس از مرگ نیز با احسان و سبک زندگی الهی خود به کمال و رفعت جایگاه والدین کمک نموده و بدین سان نعمت شمرده می شوند.

۸- آیات ۷۴ و ۷۵ / فرقان

در توصیف گروهی از رستگاران: «وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا * أُولَئِكَ يَجْزُونَ الْعُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَ يَلْقَوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا» (و کسانی که می گویند: پروردگارا! از همسران و فرزندان مان مایه روشنی چشم ما قرار ده، و ما را برای پرهیزگاران پیشوا گردان [آری] آنها هستند که درجات عالی بهشت در برابر شکیبایی شان به آنان پاداش داده می شود و در آن، با تحیت و سلام رو به رو می شوند).

مؤمنان راستین از خداوند می خواهند که فرزندانشان را برای آنها مایه «چشم روشنی» قرار دهد. اصطلاح «قُرَّة عین» که در این آیه کریمه به کار رفته، معادل اصطلاح فارسی «نور چشم» است و کنایه از کسی است که مایه سرور و خوشحالی می گردد.

سوال:

همسران و فرزندان چگونه می توانند مایه افتخار و چشم روشنی انسان گردند؟

پاسخ: دعای مؤمنین این است که همسران و فرزندان شان موفق به طاعت خدا و اجتناب از معصیت او شوند و در نتیجه از عمل صالح آنان، چشم ایشان روشن گردد. و این دعا می رساند که بندگان رحمان غیر از این، دیگر حاجتی ندارند. و نیز می رساند که بندگان رحمان اهل حق و حقیقت اند و پیروی هوای نفس نمی کنند زیرا آن همسر و ذریه ای را دوست می دارند که بنده خدا باشند.

جایگاه مهم فرزندآوری با توجه به دعای برخی از انبیای الهی برای فرزند داشتن آیات مربوط به حضرت ابراهیم(علیه السلام)

در آیات ۳۸ و ۳۹ سوره آل عمران می خوانیم: «هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ * فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يَصَلِّي فِي الْمَحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَ سَيِّدًا وَ حَصُورًا وَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ»؛ (در آنجا بود که زکریا پروردگار خویش را خواند و عرض کرد: خداوندا! از طرف خود، فرزند پاکیزه ای به من عطا فرما، که تو دعا را می شنوی * و هنگامی که او در محراب ایستاده، مشغول نیایش بود، فرشتگان او را صدا زدند که: خدا تو را به یحیی بشارت می دهد [کسی] که کلمه خدا [مسیح] را تصدیق می کند و رهبر خواهد بود و از هوس های سرکش برکنار و پیامبری از صالحان است. از این آیات به دست می آید که:

اولا فرزند داشتن به اندازه ای مهم است که حضرت زکریا(علیه السلام) با وجود بالا رفتن سن خود و همسرشان و ناامیدی از اسباب طبیعی و ظاهری برای بچه دار شدن، برای دستیابی به این گوهر زندگی، دست به دعا برداشتند و فرزند داشتن را از خداوند طلب کردند.

ثانیا به دنیا آمدن یحیی، به عنوان اجابت چنین خواسته ای از سوی خداوند، آن قدر اتفاق مبارکی است که از آن تعبیر به «بشارت» می شود.

دیگر سوره ای که به موضوع این تقاضای حضرت زکریا (علیه السلام) اشاره کرده است، سوره انبیاء است: در آیه ۸۹ این سوره می خوانیم: «وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ»؛ (و زکریا را [به یاد آور] در آن هنگام که پروردگارش را خواند [و عرض کرد]: پروردگار من! مرا تنها مگذار و تو بهترین وارثانی)!

حضرت زکریا (علیه السلام) این حقیقت را بازگو کرد که اگر تنها بمانم فراموش خواهم شد. نه تنها من فراموش خواهم شد که برنامه های من نیز به دست فراموشی سپرده می شود. این آیه شریفه می تواند دلالت بر این نکته دارد که ترک فرزندآوری تا چه اندازه می تواند موجب تنهایی و بی اعتبار شدن آدمی گردد و برعکس، برخورداری از این نعمت الهی چه جایگاه سازنده ای در زندگی هر شخص می تواند داشته باشد.

آیات مربوط به حضرت ابراهیم (علیه السلام)

در آیه ۱۰۰ و ۱۰۱ سوره صافات و در بیان بخشی از سیر زندگی شان می خوانیم که ایشان در مقطعی از زندگی شان این دعا را به خداوند عرضه داشتند که: «رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ * فَبَشِّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ»؛ (پروردگارا! به من از صالحان [فرزندان صالح] ببخش! * ما او [ابراهیم] را به نوجوانی بردبار و صبور بشارت دادیم!).

در این آیه تقاضای حضرت ابراهیم (علیه السلام) از خداوند بیان شده است که در ۸۰ سالگی وقتی دید فرزندی ندارد، از خداوند متعال درخواست کرد که فرزند صالحی را به ایشان عنایت کند. فرزندی که بتواند خط رسالت او را تداوم بخشد و برنامه های نیمه تمامش را به پایان برساند.

بلافاصله بعد از این دعاست که خداوند با تعبیر «بشارت یک نوجوانی بردبار»، از مستجاب شدن این دعا خبر می دهد. علاوه بر آن ادامه همین سوره و در آیه ۱۱۲، سخن از بشارت دادن ابراهیم به تولد حضرت اسحاق هم به میان می آید: «بَشِّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ»؛ (ما او را به اسحاق - پیامبری از شایستگان - بشارت دادیم!).

در آیات ۷۱ و ۷۲ و ۷۳ سوره هود می خوانیم: «وَأَمْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحَكَتْ
فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ * قَالَتْ يَا وَيْلَتَى أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَ
هَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ * قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمَتُ اللَّهِ
وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ»؛ (و همسرش [همسر ابراهیم]
ایستاده بود، [از خوشحالی] خندید؛ پس او را بشارت به اسحاق و بعد از او
یعقوب دادیم * گفت: ای وای بر من! آیا من فرزند می آورم در حالی که پیرزنم،
و این شوهرم پیرمردی است؟! این راستی چیز عجیبی است! * گفتند: «آیا از
فرمان خدا تعجب میکنی؟! این رحمت خدا و برکاتش بر شما خانواده است؛
چرا که او ستوده و والا است)!

به هر حال دلالت این آیات بر «رحمت» شمرده شدن فرزندان در آموزه
های وحیانی بسیار روشن است. آنچه از تمامی این آیات به دست می
آید این است که فرزندآوری در آموزه های قرآنی، امری بسیار ستوده و
پسندیده و توصیه شده است.

شبهه تعبیر از فرزندان به عنوان «فتنه» در قرآن و پاسخ آن

در مقابل تمامی آن تعبیرات بسیار ستوده از موضوع فرزندآوری، ممکن است عده ای با استناد به آیاتی نظیر آیه ۱۵ سوره تغابن و آیه ۲۸ سوره انفال که در آنها از فرزندان به «فتنه» تعبیر شده، شبهه تناقض آیات قرآن را راجع به این موضوع مطرح کنند.

وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ

در بسیاری از کسانی را که به ظاهر پای بند به امور دینی و مسائل انسانی و اخلاقی هستند می بینیم که به هنگامی که پای فرزندشان به میان می آید گویی پرده ای بر افکارشان می افتد و همه این مسائل را فراموش می کنند، عشق به فرزند سبب می شود که حرام را حلال، و حلال را حرام بشمرند و برای تامین آینده خیالی او تن به هر کاری بدهند و هر حقی را زیر پا بگذارند با این توضیحات روشن می شود که در قرآن هیچ تناقضی بین آیات ستایش کننده فرزندآوری و آیاتی که فرزندان را در کنار اموال موجب «فتنه» می دانند وجود ندارد، چرا که بر اساس آموزه های اصیل اسلامی، امتحان ها و آزمون های الهی به عنوان اموری ناگزیر، مرحله ای از مراحل رشد انسان اند.

امام علی (علیه السلام) : «لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفِتْنَةِ لَأَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ إِلَّا وَهُوَ مُشْتَمَلٌ عَلَى فِتْنَةٍ وَ لَكِنْ مَنْ اسْتَعَاذَ فَلَيْسَتْ عِزُّهُ مِنْ مَضَلَّاتِ الْفِتَنِ فَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ يَقُولُ - وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ » (هیچ کس از شما نگوید خداوند، من به تو پناه می برم، از امتحان و آزمایش، چرا که هر کس دارای وسیله آزمایشی است و لکن کسی که می خواهد به خدا پناه برد، از امتحانات گمراه کننده پناه برد چه اینکه خداوند می گوید: بدانید اموال و اولاد شما وسیله آزمون است).
اگر فرزند یکی از اسباب آزمایش شمرده شده است نه تنها امری مذموم نیست بلکه نشانه این است که «نعمت فرزند» مطلوب و محبوب نوع بشر و دارای جاذبه ای است که عشق کور به آن می تواند موجب لغزش انسان باشد.

پاسخ قرآن به دغدغه های اقتصادی فرزندآوری

آیه ۳۲ / نور: «وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ»؛ (مردان و زنان بی همسر خود را همسر دهید همچنان غلامان و کنیزان صالح و درستکاران را؛ اگر فقیر و تنگدست باشند، خداوند از فضل خود آنان را بی نیاز می سازد. خداوند گشایش دهنده و آگاه است)!

این مژده به بی نیاز سازی، که به صورت مطلق بیان شده می تواند شامل دوران بعد از بچه دار شدن زوج ها نیز گردد بنابراین چنین بشارتی، پاسخی روشن به دغدغه های اقتصادی کسانی است که از بیم فقر و تنگدستی، اقدام به بچه دار شدن نمی کنند.

«قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً وَ بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَاناً وَ لَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَ إِيَّاهُمْ وَ لَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطْنٌ وَ لَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَ صَاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ»؛ (بگو: بیاید آنچه را پروردگارتان بر شما حرام کرده است برایتان بخوانم: اینکه چیزی را شریک خدا قرار ندهید! و به پدر و مادر نیکی کنید! و فرزندان تان را از [ترس] فقر، نکشید! ما شما و آنها را روزی می دهیم؛ و نزدیک کارهای زشت نروید، چه آشکار باشد چه پنهان! و انسانی را که خداوند محترم شمرده، به قتل نرسانید! مگر به حق [و از روی استحقاق] این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش کرده، شاید درک کنید!) و نیز در تعبیری مشابه در آیه ۳۱ سوره اسراء می خوانیم: «وَ لَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَ إِيَّاكُمْ إِنْ قَتَلْتُمْهُمْ كَانِ خَطَأً كَبِيراً»؛ (و فرزندان تان را از ترس فقر نکشید! ما آنها و شما را روزی می دهیم. مسلماً کشتن آنها گناه بزرگی است.

از این آیات برمی آید که عرب های دوران جاهلی نه تنها دختران خویش را به خاطر تعصب های غلط زنده به گور می کردند، بلکه پسران را که سرمایه بزرگی در جامعه آن روز محسوب می شدند، نیز از ترس فقر و تنگدستی به قتل می رساندند.

خداوند در این آیه آنها را به خوان گسترده نعمت پروردگار که ضعیف ترین موجودات نیز از آن روزی می برند توجه داده و از این کار بازمی دارد.

این عمل جاهلی در عصر جدید در شکل دیگری تکرار می شود و به عنوان کمبود احتمالی مواد غذایی و مشکلات نگهداری، کودکان بی گناه در عالم جنینی از طریق «کورتاژ» و سقط جنین به قتل می رسند.

نتیجه اینکه:

در آینه قرآن، فرزند آوری امری اصیل، مطابق با فطرت و مطلوب است و در قالب توصیه بر فرزند آوری سخنی صریحی ندارد؛ بلکه از میل و حسرت بشر - خصوصا انبیای الهی - به داشتن فرزند سخن می گوید و در بخشی از آیات نیز سقط جنین و فرزند کشی را - از ترس فقر - مذمت و آن را گناه کبیره می شمارد.

همیشه یکی از بهانه های اصلی اجتناب از فرزندآوری ترس از فقر و مشقت های اقتصادی است. منطق اسلام مخالف این توجیه است و روزی فرزندان را از جانب خداوند تضمین شده می داند و می توان گفت اجتناب از فرزندآوری مشمول مذمتی است که در آن از قتل اولاد نهی شده است.

روایاتی که فرزندان و فرزندآوری را با تعبیر ها و توصیفات زیبا ستوده اند:

۱- نوزاد، محبوب ترین مخلوق نزد خدا
رسول خدا صلی الله علیه و آله: " وَلَمْوَلُودٌ فِي أُمَّتِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ
الشَّمْسُ " همانا یک نوزادِ متولد شده در امتِّم، از آنچه خورشید بر آن می تابد، نزد
من محبوب تر است."
مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۱۵۳

۲- افتخار کردن پیامبر صلی الله علیه و آله به ازدیاد نسل
پیامبر صلی الله علیه و آله: "تَنَاجَحُوا تَنَاسَلُوا تَكْثُرُوا فَإِنِّي أَبَاهِي بِكُمْ الْأُمَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَوْ بِالسَّقَطِ."
"ازدواج و تولید نسل کنید و زیاد شوید که من در روز قیامت به شما مباهات می کنم؛ حتی به
طفلی که سقط شده باشد."
بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۱۶۹.

۳- برترین زنان، زنان پرفرزند
نبی خاتم صلی الله علیه و آله: "خَيْرُ النِّسَاءِ الْوَلَدُ الْوَدُودُ." بهترین زنان، زن بسیار فرزندان آور و
مهربان است."
نثر اللآلئ، ص ۶۴.

۴- شکوه از اندک بودن شیعیان

در فرازی از دعای افتتاح چنین آمده است:

اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْكُو إِلَيْكَ فَقْدَ نَبِينَا صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَغَيْبَهُ وَلَيِّنَا (إِمَامِنَا) وَكَثْرَةَ عَدُوِّنَا وَ قَلَّةَ عَدَدِنَا.

بارالها ما به درگاهت از فقدان پیغمبرمان صلی الله علیه و آله و غیبت امام و بسیاری دشمنان و کمی عدلمان شکایت می کنیم."

۵- طلب فرزند مؤمن از خدا

رسول خاتم صلی الله علیه و آله: «مَا يَمْنَعُ الْمُؤْمِنَ أَنْ يَتَّخِذَ أَهْلًا لَعَلَّ اللَّهَ يَرْزُقُهُ نَسَمَةً تُثْقِلُ الْأَرْضَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.

چه چیزی مانع مؤمن از داشتن خانواده می شود؟ شاید خدا به او فرزندی دهد که زمین را با [گفتن] لا اله الا الله سنگین سازد.

وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۴

۶- فرزندی، بازوی پدر

امام عسکری علیه السلام برای فردی (عیسی بن صبیح) چنین دعا فرمود: " **اللَّهُمَّ ارْزُقْهُ وَلَدًا يَكُونُ لَهُ عَضْدًا فَنَعْمَ الْعَضْدُ الْوَلَدُ.** " خدایا! فرزندی به او عطا کن که بازویش (یاورش) باشد؛ فرزند، چه خوب بازویی (یاوری) است!"
وسائل الشیعه، ج ۵۰، ص ۲۷۵

۷- کفاره گناهان و آمرزش والدین

نبی اکرم صلی الله علیه و آله: "إِذَا مَرِضَ الصَّبِيُّ كَانَ مَرَضُهُ كَفَّارَةً لِوَالِدَيْهِ"
هرگاه کودکی بیمار شود، کفاره گناهان پدر و مادر است.
بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۱۹۷.

حضرت عیسی علیه السلام از کنار قبری عبور می کرد، دید صاحب قبر عذاب می شود. سال بعد که عبور کرد، دید عذاب برداشته شده است. حضرت علت آن را از خدا سؤال کرد؛ خداوند به او وحی فرمود که صاحب این قبر، فرزند شایسته ای داشت که در این سال به حد بلوغ رسیده و جاده ای را درست کرده و نیز یتیمی را پناه داده است و من به سبب عمل نیک این فرزند، پدرش را آمرزیدم.»
الکافی، ج ۶، ص ۳ و ۴

۸- دعا و شفاعت و استغفار فرزندان برای والدین

* امام زین العابدین علیه السلام: "نِعْمَ الشَّيْءُ الْوَلَدُ إِنْ عَاشَ فَدَعَاءُ حَاضِرٍ وَإِنْ مَاتَ فَشَفِيعٌ حَاضِرٌ." فرزند، چیز خوبی است. اگر زنده باشد دعاکننده ای آماده و اگر بمیرد شفیعی حاضر است.
مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۳۸۹

* امام صادق علیه السلام: "مِيرَاثُ اللَّهِ مِنْ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ وَلَدٌ صَالِحٌ يَسْتَغْفِرُ لَهُ." میراث خدا از بنده مؤمنش، فرزند صالحی است که برای او آمرزش بطلبد.

بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۹۰

* بدانید که هر یک از شما، فرزند سقط شده خویش را (با افتخار) بر درگاه بهشت می بیند. وقتی او والدینش را ببیند، دستشان را گرفته، داخل بهشت می کند. بدانید که فرزند شما اگر در حیاتتان بمیرد، پاداش می برید و اگر بعد از شما باقی بماند، برای شما آمرزش می طلبد.

وسائل الشیعه، ج ۲۱، ص ۳۵۷

امام صادق علیه السلام: "إِنَّ فُلَانًا ... قَالَ: إِنِّي كُنْتُ زَاهِدًا فِي الْوَلَدِ حَتَّى وَقَفْتُ بِعَرَفَةَ فَإِذَا إِلَيَّ جَنَبِي غُلَامٌ شَابٌّ يَدْعُو وَيَبْكِي وَيَقُولُ: يَا رَبَّ وَالِدَيَّ! وَالِدَيَّ! فَرَعَّبَنِي فِي الْوَلَدِ حِينَ سَمِعْتُ ذَلِكَ."

الكافي، ج ٦، ص ٣

"شخصی می گفت: من به فرزند علاقه نداشتم تا اینکه روزی در عَرَفَه، جوانی را کنارم دیدم که می نالد و می گرید و می گوید: خدایا پدر و مادرم! خدایا پدر و مادرم! این کار او، مرا به داشتن فرزند ترغیب کرد."

حضرت صادق علیه السلام: "إِنَّ أَوْلَادَ الْمُسْلِمِينَ مَوْسُومُونَ عِنْدَ اللَّهِ شَافِعٌ وَمُشَفَّعٌ؛ فرزندان مسلمانان _ اگر در سن کودکی از دنیا بروند _ شفاعت کننده اند و شفاعت آنان نزد خداوند پذیرفته است."

وسائل الشیعه، ج ١، ص ٤٢

۹- ارزش مهرورزی به فرزند

امام صادق علیه السلام: "إِنَّ اللَّهَ لَيَرْحَمُ الرَّجُلَ لَشِدَّةِ حُبِّهِ لَوَلَدِهِ." به درستی خداوند به سبب شدت محبت مرد به فرزندش به وی ترحم می کند.

هدایه الأئمه إلى أحكام الأئمه، ج ۷، ص ۳۰۴

پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله: "مَنْ قَبَّلَ وَلَدَهُ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً وَمَنْ فَرَّحَهُ، فَرَّحَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ." هر کس فرزندش را ببوسد، خداوند عزوجلّ برایش ثواب می نویسد و هر که وی را شاد کند، خداوند، او را در روز قیامت، شاد خواهد کرد.

وسائل الشیعه، ج ۲۱، ص ۴۷۵

رسول خدا صلی الله علیه و آله: «إِذَا نَظَرَ الْوَالِدُ إِلَى وَلَدِهِ فَسَرَّهُ كَانَ لِلْوَالِدِ عَتَقُ نَسَمَةٍ." "هر گاه پدر به فرزندش نگاه کند و او را خوشحال سازد، (پاداش) آزاد کردن برده ای را دارد."

بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۸۰.

۱۰- فرزند، عامل ماندگاری انسان

امام رضا علیه السلام: "مَنْ مَاتَ بِلَا خَلْفٍ فَكَأَنَّ لَمْ
يَكُنْ فِي النَّاسِ وَمَنْ مَاتَ وَلَهُ خَلْفٌ فَكَأَنَّ لَمْ
يَمُتْ." شخصی که بدون فرزند بمیرد چنان است
که در میان مردم نبوده و کسی که بمیرد و
جانشینی داشته باشد چنان است که هرگز نمرده
است."

من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۴۸۱

۱۱- پاداش های ویژه زنان در فرزند آوری و فرزند داری

رسول اکرم صلی الله علیه و آله: "زنی که حامله می شود در سایه لطف خداست و به عدد هر زایمانی که برایش پیش می آید پاداش آزاد کردن یک برده را دارد."

مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ص ۱۵۶

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: "خدا به بانویی که فرزندی به دنیا می آورد، چنین خطاب می کند: «يَا أَيَّتُهَا الْمَرْأَةُ قَدْ غَفَرْتُ لَكَ مَا تَقَدَّمُ مِنَ الذُّنُوبِ»."

"ای خانم (که فارغ شده ای) تمام گناهان گذشته ات را بخشیدم."

همان، ج ۱۴، ص ۲۴۵

رسول خدا صلی الله علیه و آله: "وقتی مادر به فرزندش شیر می دهد، برای هر بار شیر دادن، پاداش آزاد کردن یک بنده از فرزندان حضرت اسماعیل علیه السلام را دریافت می کند."

بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۲۵۲

۱۲- پاداش دختر داری

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله: " مَنْ عَالَ ابْنَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ. "
"آنکه دو یا سه دختر را سرپرستی کند، در بهشت با من خواهد بود."

مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ص ۱۱۵

با تشکر از توجه شما

